

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.025

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-22>

Гетманець О.П.

кандидат економічних наук, доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри правового забезпечення
підприємницької діяльності та фінансової безпеки
Харківського національного університету внутрішніх справ

Чорна А.М.

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правового забезпечення
підприємницької діяльності та фінансової безпеки
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0519-7300>

Сядриста І.І.

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення
підприємницької діяльності та фінансової безпеки
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4340-3593>

Getmanets Olha

Candidate of Economic Sciences, Doctor of Law,
Professor Head of the Department of Legal Support
of Entrepreneurship and Financial Security
Kharkiv National University of Internal Affairs

Chorna Alina

Doctor of Law, Professor Head of the Department of Legal Support
of Entrepreneurship and Financial Security
Kharkiv National University of Internal Affairs

Syadrysta Iryna

Candidate of Law, Docent,
Professor of the Department of Legal Support
of Entrepreneurship and Financial Security
Kharkiv National University of Internal Affairs

ОСОБЛИВОСТІ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ, ЯК ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

PECULIARITIES OF LOCAL TAXATION AS THE BASIS FOR THE FORMATION OF INCOME OF AMALGAMATED HROMADAS (UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES) IN UKRAINE

Наукова стаття присвячена особливостям формування системи податкових надходжень, як джерел доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад. Проаналізовано систему місцевих і загальнодержавних податків і зборів, які зараховуються до місцевих бюджетів, з метою визначення їх "вагомості" в доходах бюджетів. Досліджено норми законодавчих актів, які встановлюють систему місцевих податків і зборів. На прикладі бюджетів територіальних громад Харківської області вивчено особливості місцевого оподаткування та з'ясовано повноваження органів місцевого самоврядування щодо встановлення умов

нарахування і сплати місцевих податків і зборів. Розроблено пропозиції щодо підвищення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування на рівні територіальних громад за рахунок податкового інструментарію, введення нових місцевих зборів, а також вдосконалення повноважень органів місцевої влади щодо регулювання податків і зборів на рівні бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Ключові слова: місцеві податки, територіальна громада, децентралізація, місцевий бюджет, місцеві доходи.

The scientific article is devoted to the peculiarities of the formation of the system of tax revenues as sources of revenues of the budgets of the united territorial communities in the modern conditions of administrative-territorial reform in Ukraine. The norms of legislative acts that establish the system of local taxes and fees and the system of local and national taxes and fees that are credited to local budgets are studied in order to determine their "weight" in budget revenues. It is established that according to the Budget Code of Ukraine, the deduction of 60 percent of personal income tax to the local budget stimulates local governments to create new jobs and new enterprises in the region. Since local governments cannot influence the determination of types of national taxes, as directed to local budgets, and cannot establish any benefits for the payment of this category of taxes, it is justified to regulate the mechanism of tax revenues through the introduction of new types of local taxes, tourist tax, vehicle parking fee, and entertainment fee. It is determined that a significant part of OTG budget revenues depends on transfers, the tendency to regularity and increase of which persists. The fiscal role of local taxes of Ukraine is compared with foreign countries. The peculiarities of local taxation were studied on the example of the budgets of territorial communities of Kharkiv region and the powers of local self-government bodies to establish the conditions for accrual and payment of local taxes and fees were clarified and the need to expand the powers of local authorities over elements of the tax mechanism. Proposals have been developed to increase the financial independence of local governments at the level of territorial communities through tax tools, including powers to autonomy in regulating tax rates and benefits, as well as by amending the Law of Ukraine "On Local Self-Government" to consolidate the right of united territorial community submit to the Verkhovna Rada of Ukraine bills on amendments to the Tax Code of Ukraine on the conditions of payment of current local taxes or the introduction of new local taxes and fees at the stage of drafting the annual budget law.

Keywords: local taxes, territorial community, decentralization, local budget, local revenues.

Постановка проблеми. Децентралізація державної влади передбачала створення об'єднаних територіальних громад, яким були передані окремі повноваження центральних органів виконавчої влади. Закріплення за органами місцевого самоврядування нових повноважень вимагає належної фінансової основи для діяльності об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ). Статистика свідчить, що за підсумками 2020 року, до бюджетів 872 ОТГ надійшло 54,0 млрд. гривень. Із розрахунку на одного мешканця по всіх ОТГ дохід в середньому становить 5 200,6 грн. Із 872 ОТГ по 274 громадах (31,4% від загальної кількості) показник доходів на одного мешканця перевищує середній показник по всіх ОТГ. [1]. Одним із джерел наповнення бюджетів територіальних громад є податкові надходження. Відповідно до аналітичних розрахунків податкові надходження місцевих бюджетів забезпечують понад 88% загальної суми власних доходів місцевих бюджетів, а саме : частина від загальнодержавних податків та зборів (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, рентна плата (за користування надрами, видобування корисних копалин і т. п.), акциз з пального та ін.) а також місцеві податки і збори [2]. Потреба у вирівнювання фінансових можливостей мешканців ОТГ вимагає зростання фінансової спроможності місцевих бюджетів, що залежить від пошуку нових інструментів податкового механізму місцевого оподаткування, обґрунтування доцільності введення нових видів податкових надходжень на рівні місцевих бюджетів, аналізу стану оподаткування та систематизації елементів податкового механізму, а також визначення сучасних альтернативних податкам джерел наповнення бюджетів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблеми наповнення місцевих бюджетів та належного фінансування завдань та функцій ОТГ за рахунок податкових надходжень були предметом досліджень окремих науковців у сфері економіки та права. Наприклад, правові засади місцевих податків і зборів досліджували Я.В. Журавель, О.О. Майданник та О.О. Риженко [3, с. 57–64], які відмічали недоліки законодавства щодо встановлення ставок податків та бази оподаткування, констатували не досконалість правових умов розвитку бізнесу в регіонах. Роль місцевих зборів у формуванні системи доходів місцевих бюджетів вивчали О.Р. Західна та С.Я. Бугіль [4, с. 166–170]. Порівнянню місцевих податків в Україні та за кордоном з метою визначення доцільності запровадження досвіду присвячено статтю Г.В. Полишина [5, с. 162–165]. Особливості правового регулювання податків, як основи формування доходної бази місцевих бюджетів розглядалися в роботах М. Кучерявенко, О. Музики-Стефанчук, О. Покотаєвої, О. Солдатенко, В. Скоробогача та інших. В правовій літературі вказується на те, що українська податкова система є однією з найбільш складних і найменш ефективних систем не тільки серед країн європейського регіону, а й у глобальному порівнянні [6]. У закордонних дослідженнях відмічається недосконалість бази місцевого оподаткування, побудова якої повинна спиратися на наявні матеріальні та фінансові ресурси регіонів [7]. Отже в сучасних умовах формування нових видів бюджетів проблема їх доходності потребує нової концепції місцевих доходів, що спирається на економічні реалії та оновленні правові засади оподаткування. Праці названих дослідників, законодавчі і підзаконні акти, статистичні та аналітичні данні склали основу для

вивчення проблеми, проте практика формування незалежних, фінансово самостійних бюджетів ОТГ потребує оновлення механізму місцевого оподаткування, визначення особливих рис місцевих податків і зборів, як потужних джерел доходів бюджетів ОТГ. Саме тому вивчення особливостей системи податкових надходжень бюджетів ОТГ з врахуванням сучасних можливостей місцевого оподаткування характеризується актуальністю.

Метою дослідження є вивчення особливостей формування податкових доходів місцевих бюджетів у сучасних умовах діяльності територіальних громад та розробці пропозицій щодо удосконалення механізму місцевого оподаткування, як основи для розробки фінансово незалежних місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Протягом декількох років в Україні відбувається процес об'єднання територіальних громад села або селища та утворення нових об'єднаних територіальних громад. Перелік загальнодержавних і місцевих податків встановлено у Податковому кодексі України (далі – ПК України). Відповідно до ст. 9 ПК України до загальнодержавних податків належать податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата та мито. Згідно зі ст. 10 ПК України систему місцевих податків і зборів становлять податок на майно та єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, а також туристичний збір [7]. Після сплати названі податки можуть бути зараховані до державного або місцевих бюджетів. Згідно зі ст. 26 та ст. 33 Закону України «Про місцеве самоврядування» до повноважень сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих комітетів належить визначення ставок місцевих податків і зборів, а також встановлення пільг під час їх сплати. Такі рішення розробляються виконавчим комітетом відповідної ради та затверджуються на її пленарному засіданні [8]. Отже, органи місцевого самоврядування, створені в результаті об'єднання територіальних громад, отримали нові повноваження у сфері оподаткування.

Ефективність виконання функцій органами ОТГ залежить від обсягу коштів, що є у власному розпорядженні і формування яких знаходяться під впливом державної фінансової політики. Державна податкова політика визначає види і елементи податків, як джерел наповнення бюджетів, зокрема і бюджетів ОТГ. Підтвердженням цього є різноманітні міжнародні рейтинги, в яких податкова система України посідає одне з останніх місць, про це говорять дослідження вітчизняних економістів і оцінки інвесторів [9, с. 315].

За даними Міністерства фінансів України основні надходження у 2020 році громади отримали від податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Темпи приросту фактичних надходжень ПДФО за 2020 рік порівняно з 2019 року склали 7,5%. Вагомими джерелами доходів місцевих бюджетів у 2020 році були надходження, крім ПДФО, від плати за землю (надходження від плати за землю до бюджетів громад зменшились на 4% порівняно з 2019 роком), податку на нерухоме майно (зросли на 17,9%), єдиного податку (зросли на 7,8%), акцизного податку з пального.

Також місцеві бюджети отримували трансферні платежі від держави на підтримку та розвиток територій [10].

Бюджетний кодекс України встановлює ту частку загальнодержавних податків, яка зараховується до місцевих бюджетів територіальних громад. Згідно зі ст. 64 Бюджетного кодексу України до загального фонду бюджету місцевої громади зараховується 60 відсотків податку на доходи фізичних осіб, 10 відсотків податку на прибуток підприємств, податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, а також частину рентної плати за використання окремих різновидів природних ресурсів [11]. Названі норми є цілком обґрунтованими та спрямовані на стимулювання органів місцевого самоврядування до створення нових робочих місць і нових підприємств. А вже відрахування 60 відсотків податку на доходи фізичних осіб до місцевого бюджету зумовлює зацікавленість органів місцевого самоврядування у створенні нових робочих місць. Окрім того, зарахування до місцевого бюджету 10 відсотків податку на прибуток підприємств стимулює органи місцевого самоврядування сприяти створенню нових підприємств на території громади. Діяльність органів місцевого самоврядування повинна сприяти детінізації заробітних плат та прибутків підприємств. Виплата легальної заробітної плати працівникам на території певного міста, села або селища збільшує податкову базу для формування місцевого бюджету.

Органи місцевого самоврядування не можуть впливати на визначення ставки загальнодержавних податків. Також вони не можуть встановлювати будь-які пільги зі сплати цієї категорії податків. Водночас, визначення умов сплати місцевих податків належить до компетенції органів управління ОТГ. Вчені слушно зазначають, що правове регулювання місцевих податків та зборів має певну специфіку, оскільки здійснюється на двох рівнях, а саме на загальнодержавному та місцевому [4, с. 168]. Отже, перелік місцевих податків і зборів встановлений виключно на загальнодержавному рівні, проте місцеві ради можуть впливати на визначення окремих умов сплати таких податків і зборів. Запровадження з боку місцевої влади нових видів податків і зборів буде порушенням законодавства.

Звернемо увагу на те, що рада ОТГ встановлює ставки податку на майно, який включає плату за землю, транспортний податок, а також податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Відповідно до п. 1 ч. 5 ст. 266 ПК України ставки податку на нерухоме майно, що перебуває у власності фізичних або юридичних осіб, затверджуються за рішенням об'єднаної територіальної громади. Ставка податку не повинна перевищувати 1,5 відсотка розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового року, за 1 квадратний метр об'єкта житлової або нежитлової нерухомості [8]. Отже, у даному випадку законодавець визначив максимальний розмір ставки податку на нерухомість. Але місцева рада може встановити дещо меншу ставку цього податку. Наприклад, ставка податку на нерухомість може складати один відсоток мінімальної заробітної плати.

Місцева рада об'єднаної територіальної громади має низку повноважень відносно встановлення плати за землю. Зокрема, згідно з ч. 2 ст. 271 ПК України орган місцевого самоврядування проводить оцінку землі та офіційно оприлюднює рішення щодо нормативної оцінки земельних ділянок, які є базою для сплати податку за землю. Відповідно до ст. 284 ПК України місцева рада визначає ставки плати за землю та пільги щодо земельного податку, який сплачується на відповідній території [8]. Таким чином, дбайливе ставлення щодо земельних угідь у межах територіальної громади створює належну базу для оподаткування платою за землю. Органи місцевого самоврядування ОТГ повинні приймати виважені та відповідальні рішення щодо передачі земельних ділянок у власність або в оренду окремим особам або організаціям. Адже у майбутньому вони будуть слугувати базою оподаткування.

Сплата єдиного податку підприємцями також слугує одним із джерел для наповнення місцевого бюджету. Як передбачено у ст. 293 ПК України, місцеві ради встановлюють фіксовані ставки єдиного податку для підприємців різних груп платників єдиного податку. Наприклад, для першої групи платників єдиного податку – не більше 10 відсотків розміру прожиткового мінімуму, а для другої групи – не більше 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати [8]. Зарахування цього податку до місцевого бюджету зумовлює зацікавленість органів місцевого самоврядування у розвитку підприємництва в об'єднаній територіальній громаді.

Вирішальна роль належить органам ОТГ з питань встановлення ставок місцевих зборів. Зокрема, відповідно до ч. 3 ст. 268 ПК України ради ОТГ може встановлювати ставку туристичного збору у розмірі від 0,5 до 5 відсотків мінімальної заробітної плати за одну добу тимчасового розміщення [8]. Тобто у тих містах або селах, які є місцем туристичного відпочинку, місцева влада може встановлювати нове джерело наповнення місцевого бюджету – туристичний збір. Платниками такого збору будуть туристи, які приїждять на відпочинок до певної місцевості.

Одним із джерел для наповнення місцевого бюджету може бути збір за місця для паркування транспортних засобів. Відповідно до ст. 268-1 ПК України місцеві ради визначають перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів. Ставка цього збору встановлюється, виходячи з площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі до 0,075 відсотка мінімальної заробітної плати [8]. Упорядкування умов для паркування автомобілів у центральній частині міста може забезпечити певні надходження до місцевого бюджету. Тому органам самоврядування об'єднаної громади важливо дбати про наявність достатньої кількості місць для паркування у центрі міста, створювати підземні або надземні багатопверхові паркінги.

Органи місцевого самоврядування приймають відповідні рішення про встановлення місцевих податків і зборів. Зокрема, відповідно до рішення Харківської міської ради від 21 січня 2015 року

«Про врегулювання питань справляння податків на території міста Харкова відповідно до норм Податкового кодексу України» було затверджено низку нормативних актів, які регулюють стягнення місцевих податків у місті Харкові. Місцева рада прийняла Положення про податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, Положення про транспортний податок, Положення про плату за землю, Положення про туристичний збір, а також Положення про єдиний податок [12]. Названі підзаконні акти надають прав орган місцевої влади щодо регулювання обов'язкових платежів, але обмежені законодавством.

Аналізуючи реальну ситуацію з формуванням доходів місцевих бюджетів Харківської області на підставі вказаних нормативно-правових актів слід визначити, що за звітом за 2019 рік в структурі доходів місцевих бюджетів єдиний податок вносить 52,6% доходу, плата за землю 38,8%, податок на нерухомість – 2,4%. В цілому 71% доходів бюджетів дають ПДФО та єдиний податок, а інші місцеві податки – 29%. Проблемними питаннями «спроможності» ОТГ є транспортний податок та місцеві збори. Надходження за цими джерелами в бюджет є мінімальними – менше 1% [13]. Таким чином, доходність місцевих бюджетів залежить від державної фіскальної політики.

Слід також вказати, що значна частина доходів бюджетів ОТГ залежить від трансфертів, тенденція до систематичності та збільшення яких зберігається. За даними Державної казначейської служби України, урядом, згідно з бюджетним законодавством, забезпечено у 2021 році перерахування міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам в обсязі 203 200,2 млн грн. що складає 95,3% від передбачених розписом асигнувань на 2021 рік, зокрема:

- базова дотація перерахована в сумі 15 703,0 млн. грн. або 100% до розпису асигнувань;
- освітня субвенція перерахована в сумі 100 135,2 млн. грн. або 100,0% до розпису [14].

Головні напрями спрямування державних дотацій – це освіта, медицина та соціальні послуги.

Можливо врахувати досвід на який вказує Г.В. Полишин, що аналізувала досвід встановлення місцевих податків і зборів у закордонних країнах. Вчений звертає увагу, що в окремих європейських країнах встановлені місцеві податки і збори за організацію розважальних заходів та розміщення реклами у публічних місцях, за утримання всіх видів тварин, акцизний податок на шкідливі для здоров'я людини продукти харчування та безалкогольні ароматизовані або підсолоджені напої, збори за прибирання та освітлення вулиць [5, с. 164]. Окремі із вказаних податків заслуговують на схвалення. Варто розглянути можливість запровадження податку з реклами або проведення розважальних заходів у публічних місцях. Разом із тим, виконавчі органи місцевих рад повинні організувати прибирання та освітлення вулиць незалежно від наявності певних місцевих зборів. Забезпечення належного утримання місць громадського користування – це безпосередня функція місцевого самоврядування.

Аналіз вказаних правових підстав формування та стягнення місцевих податків та зборів, а також

статистичні данні та аналітичні звіти надають змогу визначити риси, що характеризують систему місцевого оподаткування, врахування яких надасть змогу фінансувати соціально-економічний розвиток території і надавати якісні послуги мешканцям:

– жорстка централізація доходів місцевих бюджетів, оскільки формування бюджетів відбувається на підставі системи оподаткування, що встановлюється законом і орієнтована на залежність доходності місцевих бюджетів від видів податків, державних та місцевих, введення яких в компетенції органів державної влади;

– враховуючи вагоме значення єдиного податку для доходності місцевих бюджетів, важливе значення має розвиток умов для підприємництва в регіоні, запровадження сучасних видів підприємництва, у нових технологічно розвинутих сферах, сприяння формуванню податкових пільг малому підприємству;

– головним стратегічним завданням у сфері місцевих фінансів є вдосконалення механізмів, встановлення економічно обґрунтованих ставок місцевих податків і зборів, виявлення і дієва реалізація резервів у частині розширення бази оподаткування, постійна робота щодо створення сприятливих умов для розвитку бізнесового середовища, а також розроблення та реалізація інвестиційних проектів, що вказується у дослідженнях [2, с. 62]. Із висловленими пропозиціями важко не погодитися, так як ставки місцевих податків і зборів повинні відповідати рівню економічного розвитку відповідної місцевості. Органи місцевого самоврядування повинні знаходити нові можливості для розширення бази оподаткування;

– збереження тенденції залежності бюджетів ОТГ від трансфертів з Державного бюджету на фінансування освіти, медицини, соціальних послуг, що доцільно закріпити на законодавчого рівні як адресну допомогу не місцевим бюджетам на довгостроковій основі;

– диверсифікація податкової системи що складалася, яку потрібно оновити, з врахуванням інструментів економічного врегулювання, а саме, прав органів місцевого самоврядування на встановлення ставок місцевих податків, об'єктів та предметів оподаткування з врахуванням умов розвитку території та її економічного потенціалу.

Висновки. Об'єднання територіальних громад та створення укрупнених адміністративно-територіальних одиниць потребує належного фінансування для виконання функцій місцевого самоврядування. Систему місцевих податків і зборів становлять податок на майно та єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, а також туристичний збір. В окремих державах Європейського Союзу існує більш широкий перелік місцевих податків і зборів.

Для вдосконалення економіко-правового механізму оподаткування об'єднаних територіальних громад пропонується:

1. Запровадити місцевий збір за розміщення реклами та проведення масових розважальних заходів у громадських місцях.

2. У кожній об'єднаній територіальній громаді розробляти відповідні положення про особливості сплати кожного місцевого податку або збору. Та-

кий нормативно-правовий акт повинен відповідати Податковому кодексу України та містити докладні умови сплати місцевого податку або збору.

3. До прийняття рішення щодо умов сплати місцевих податків проводити зустрічі із громадськістю (підприємцями, суб'єктами туристичного бізнесу, активними громадянами).

4. У Законі України «Про місцеве самоврядування» закріпити право об'єднаної територіальної громади подавати до Верховної Ради України законопроекти про внесення змін до Податкового кодексу України щодо умов сплати чинних місцевих податків або запровадження нових місцевих податків і зборів.

Перспективи подальших наукових досліджень цієї проблематики полягають у розробці пропозицій про запровадження нових місцевих податків або зборів, вдосконаленні умов сплати чинних податків.

Бібліографічний список:

1. З якими фінансовими показниками закінчили 2020 рік об'єднані громади – рейтинг. *Сайт Децентралізація*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13333> (дата звернення: 02.02.2022).
2. На чому заробляють місцеві бюджети в країнах Європи та в Україні? *Сайт Цена держави*. 11.07.2019. URL: <https://cost.ua/news/744-na-chomu-zaroblyayut-mistsevi-byudzhety-v-krayinakh-evropy-ta-v-ukrayini/> (дата звернення: 02.02.2022).
3. Журавель Я.В., Майданник О.О., Риженко О.О. Встановлення місцевих податків і зборів об'єднаними територіальними громадами: сучасний стан та перспективи розвитку правового регулювання. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 1. С. 57–64. DOI 10.33287/11220.
4. Західна О.Р., Бугіль С.Я. Місцеві збори у формуванні доходів місцевих бюджетів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. Випуск 21. Ч. 1. С. 166–170.
5. Полишин Г.В. Місцеві податки та збори в Україні та за кордоном. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 162–165.
6. Кучерявенко Н.П. Курс налогового права : в 6 т. Т. III: Учение о налоге. Харків : Лерас; Право, 2005. 600 с.
7. Swianiewicz P., Lukomska J. Local Tax Competition in Poland? *Miscellanea Geographica Regional Studies on Development*. 2016. Vol. 20. No. 3. P. 37–43. DOI: 10.1515/mgrsd 2016 0018.
8. Податковий кодекс України : Закон України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. Верховна Рада України. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.01.2022).
9. Скибенко С.Т. Розвадовська О.О. Роль туристичного збору у фінансуванні регіонів. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 2 (58). С. 315–319.
10. Бюджети громад: як добитися ефективності. 18.03.21. *Сайт Укрінформ*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3210139-budzeti-gromad-ak-dobitisa-efektivnosti.html> (дата звернення: 02.02.2022).
11. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 липня 2010 року № 2456-VI. Верховна Рада України. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 20.01.2022).
12. Про врегулювання питань справляння податків на території міста Харкова відповідно до норм Податкового кодексу України : рішення Харківської міської ради від 21 січня 2015 року № 1793/15. Харківська міська рада. *Єдиний міський реєстр актів*. URL: <https://doc.city.kharkov.ua/uk/profile/document/view/id/638122> (дата звернення: 20.01.2022).

13. Бюджет Харкова. Сайт Харківської обласної державної адміністрації. URL: https://radaecon.kname.edu.ua/images/Dis/dis_Beliavtseva_5.pdf (дата звернення 02.02.2022).
14. ДОВІДКА щодо стану виконання місцевих бюджетів за 2021 рік (за даними звіту Казначейства про виконання місцевих бюджетів за січень-грудень 2021 року. Сайт Держказначейства. URL: [https://centreua.org/mistsevi-byudzhetiv/zvidki-i-skilki-groshi-miscevih-byudzhetiv-ukrayini/](https://centreua.org/mistsevi-byudzhetiv/zvidki-i-skilki-groshi-miscevih-byudzhetiv-ukrayini) (дата звернення: 02.02.2022).
8. Podatkovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02 hrudnia 2010 roku № 2755-VI [Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine of December 2, 2010 № 2755-VI] Verkhovna Rada Ukrainy. *Zakonodavstvo Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed 20 February 2022).
9. Skybenko S. T. Rozvadovska O.O. (2013) Rol turystychno-ho zboru u finansuvanni rehioniv [The role of tourism tax in the financing of regions]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, no. 2 (58), pp. 315–319.
10. Biudzhetny hromad: yak dobytysia efektyvnosti. 18.03.21 [Community budgets: how to achieve efficiency. 18.03.21]. Sait Ukrinform. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3210139-budzeti-gromad-ak-dobitisa-efektivnosti.html> (accessed 20 February 2022).
11. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 08 lypnia 2010 roku № 2456-VI [Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine of July 8, 2010 № 2456-VI] Verkhovna Rada Ukrainy. *Zakonodavstvo Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (accessed 20 January 2022).
12. Pro vrehuliuвання pytan spravliannya podatkiv na terytorii mista Kharkova vidpovidno do norm Podatkovoho kodeksu Ukrainy: rishennia Kharkivskoi miskoi rady vid 21 sichnia 2015 roku № 1793/15 [On settlement of issues of tax collection in the city of Kharkiv in accordance with the norms of the Tax Code of Ukraine: decision of the Kharkiv City Council of January 21, 2015 № 1793/15]. Kharkivska miska rada. *Yedynyi miskiy reiestr aktiv*. URL: <https://doc.city.kharkov.ua/uk/profile/document/view/id/638122> (accessed 20 January 2022).
13. Biudzhet Kharkova. Сайт Харківської обласної державної адміністрації [Budget of Kharkiv. Website of the Kharkiv Regional State Administration]. URL: https://radaecon.kname.edu.ua/images/Dis/dis_Beliavtseva_5.pdf (accessed 02 February 2022).
14. ДОВІДКА щодо стану виконання місцевих бюджетів за 2021 рік (за даними звіту Казначейства про виконання місцевих бюджетів за січень-грудень 2021 року [INFORMATION on the state of implementation of local budgets for 2021 (according to the report of the Treasury on the implementation of local budgets for January-December 2021)]. Сайт Держказначейства. URL: <https://centreua.org/mistsevi-byudzhetiv/zvidki-i-skilki-groshi-miscevih-byudzhetiv-ukrayini/> (accessed 02 February 2022).

References:

1. Z yakymu finansovomu pokaznykamy zakinchyly 2020 rik obiednani hromady – reitynh [With which financial indicators did the united communities end 2020 – rating]. *Sait Detsentralizatsiia*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13333> (accessed 20 February 2022).
2. Na chomu zarobliaiut mistsevi biudzhetiv v krayinakh Yevropy ta v Ukrainy? Sait Tsena derzhava. 11.07.2019 [What do local budgets earn in Europe and Ukraine? *Website Price of the state*. 11/07/2019]. URL: <https://cost.ua/news/744-na-chomu-zaroblyayut-mistsevi-byudzhetiv-v-krayinakh-evropy-ta-v-ukrayini/> (accessed 20 February 2022).
3. Zhuravel Ya.V., Maidanyk O.O., Ryzhenko O.O. (2019) Vstanovlennia mistsevykh podatkiv i zboriv obiednanymy terytorialnymy hromadamy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku pravovoho rehuliuвання [Establishment of local taxes and fees by united territorial communities: current state and prospects of legal regulation]. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*, no. 1, pp. 57–64. DOI 10.33287/11220.
4. Zakhidna O.R., Buhil S.Ya. (2016) Mistsevi zbory u formuvanni dokhodiv mistsevykh biudzhetiv [Local fees in the formation of local budget revenues]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, vol. 21, Ch. 1, pp. 166-170.
5. Polyshyn H.V. (2019) Mistsevi podatky ta zbory v Ukraini ta za kordonom [Local taxes and fees in Ukraine and abroad]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i parvo*, no. 4, pp. 162–165.
6. Kucheriavenko N.P. (2005) Kurs nalohovoho prava : v 6 t. T. III: Uchenye o nalohе [Course of tax law: in 6 vols. Volume III: The doctrine of tax]. Kharkiv: Lehas; Pravo, 2005. 600 p.
7. Swianiewicz P., Lukomska J. (2016) Local Tax Competition in Poland? *Miscellanea Geographica – Regional Studies on Development*, vol. 20, no. 3, pp. 37–43. DOI: 10.1515/mgrsd 2016 0018.